

**Програмові вимоги
з курсу „Сучасна українська мова”
для студентів I курсу спеціальності
„Середня освіта (українська мова і література)”**

1. Українська мова – національна мова українського народу, одна з форм вияву національної культури.
2. Місце української мови серед інших слов'янських мов.
3. Походження української мови. Основні концепції у питанні про зародження і розвиток української мови як окремої слов'янської.
4. Поняття літературної мови. Мовна норма та її значення для літературної мови.
5. Українська літературна мова як унормована форма загальнонародної мови української нації.
6. Територіальні діалекти української загальнонародної мови. Основні риси північного, південно-східного та південно-західного наріч.
7. Основні стильові різновиди писемної та усної форм української літературної мови.
8. Значення творчості І.П. Котляревського та Т. Г. Шевченка для розвитку нової української літературної мови.
9. Розвиток української літературної мови у ХХ столітті.
10. Основні державні документи про мову в Україні.
11. Фонетика як розділ мовознавства. Звуки і склади як фонетичні одиниці мови.
12. Мовний апарат, його будова. Робота мовних органів під час творення голосних і приголосних звуків.
13. Фонетична транскрипція. Основні знаки фонетичної транскрипції.
14. Три аспекти вивчення мовних звуків: фізіолого-артикуляційний, акустичний, лінгвістичний.
15. Голосні звуки. Класифікація голосних за горизонтальним рухом язика, ступенем підняття язика, участю губ. Позиційні чергування голосних звуків у наголошених та ненаголошених складах Е // Е^н, И // И^е, О // О^у. Чергування і// ї, у//ў
16. Приголосні звуки. Класифікація приголосних звуків. Характеристика приголосних за додатковими артикуляційними ознаками: тверді і м'які, шиплячі та свистячі.
17. Зміни приголосних у потоці мовлення, їх загальна характеристика. Асиміляція приголосних: повна і часткова, регресивна й прогресивна; за участю голосу.
18. Асиміляція за м'якістю, місцем і способом творення. Відбиття явищ асиміляції на письмі.
19. Дисиміляція приголосних. Прогресивна і регресивна, суміжна і несуміжна дисиміляція. Відбиття явищ дисиміляції на письмі.
20. Спрощення як явище випадання одного із звуків у групі приголосних. Групи приголосних, у яких спрощення відбите на письмі.
21. Групи приголосних, у яких спрощення відбувається в усному мовленні.
22. Поняття складу. Основні закономірності складоподілу в українській мові. Типи складів.

23. Наголос та його типи: силовий, музикальний, вільний та постійний; основний та побічний. Подвійний наголос.
24. Характер українського наголосу.
25. Логічний, емфатичний та фразовий наголос.
26. Поняття про фонему. Основний вияв /інваріант/ та варіанти /позиційні, комбінаторні/ фонем. Система фонем української мови.
27. Морфонологія /фономорфологія/ як розділ мовознавства.
28. Чергування в системі голосних фонем /з історичним поясненням/: найдавніші чергування: Е-О /НЕСТИ-НОСИТИ/, О-А /ГОНИТИ-ГАНЯТИ/, І-А /СІДАТИ-САДИТИ/, Е-І /ТЕКТИ-ВИТІКАТИ/ та ін.
29. Чергування О, Е з нульовою фонемою (Ø) .
30. Чергування О, Е з І, пояснення відхилень від цих чергувань.
31. Фонетичні властивості І, що розвинувся з **и** (ять) .
32. Чергування Й в звукосполученнях РИ, ЛИ з О, Е.
33. Фонетичні властивості И, що розвинувся з давніх Ъ та И;
34. Чергування Е з О після шиплячих та Й.
35. Чергування Г-Ж, К-Ч, Х-Ш / І палаталізація/.
36. Чергування Г-З", К-Ц", Х-С"/ ІІ палаталізація;
37. Чергування, які виникли внаслідок давніх сполучень приголосних з j.
38. Приставні приголосні. Метатеза.
39. Орфоепія як розділ мовознавства. Орфоепічні норми, їх значення та причини порушення.
40. Основні правила української літературної вимови: вимова голосних звуків; вимова приголосних звуків; вимова окремих звукосполучень; вимова слів, засвоєних з інших мов.
41. Графіка як розділ мовознавства .
42. Походження та історичний розвиток письма. Види письма: піктографія, ідеографія, складове та звукове письмо. Форми слов'янського письма.
43. Графіка української мови. Український алфавіт. Співвідношення між буквами та звуками української мови.
44. Апостроф та його вживання. Позначення м'якості приголосних на письмі. Вживання м'якого знака.
45. Українська орфографія як розділ мовознавства.
46. Принципи української орфографії.
47. Написання складних слів.
48. Уживання великої літери.
49. Правопис найуживаніших префіксів та суфіксів.
50. Правопис слів іншомовного походження.
51. Правопис прізвищ і географічних назв.
52. Правила переносу з рядка в рядок. Орфографічні і технічні правила переносу. Графічні скорочення слів.
53. Короткий огляд історичного розвитку української орфографії.